

СУТНІСТЬ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВОГО СУПРОВОДУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Сучасне реформування освіти України передбачає повноцінний інтелектуально-духовний розвиток і всебічно-творчу самореалізацію особистості. Особлива увага в закладах вищої освіти сьогодні акцентується на впровадженні в освітній процес особистісно-орієнтованої моделі навчання на основі компетентнісного підходу, що передбачає підготовку висококваліфікованих, конкурентоздатних спеціалістів з різних галузей знань, в тому числі й фахівців із соціальної роботи.

Фахівець із соціальної роботи – це особа, яка відповідно до вимог стандартів вищої освіти повинна володіти сукупністю особистісних якостей та професійних компетентностей для виконання специфічного виду суспільної діяльності. Він має володіти високим рівнем сформованості професійних мовно-комунікативних і мовленнєвих компетентностей, що охоплюватимуть знання мовних норм, а також знання з наук, які досліджують мовленнєві і поведінкові закономірності.

Ретроспективний аналіз наукових праць переконує, що проблематику формування мовно-комунікативних та мовленнєвих компетентностей майбутніх фахівців різних спеціальностей розглянуто у працях таких вітчизняних дослідників, як: К. Балабанова, Н. Бідюк, Г. Богін, В. Борисенко, А. Варданян, Т. Ганніченко, Т. Гороховська, А. Загнітко, Л. Зосімова, К. Климова, О. Коваленко, М. Кравець, К. Крутій, М. Орап іт.

У своїх працях Н. Бабич, Л. Барановська, О. Біляєва, А. Богуш, Л. Головата, Н. Голуб, Н. Костриця, Л. Лучкіна, Л. Мацько, Л. Мамчур, Л. Струганець, Л. Сушенцева, Н. Тоцька, О. Штепа, С. Шумовецька та ін. пропонують педагогічні технології формування культури професійно-комунікативного мовлення студентів закладів вищої освіти. У дисертаційних працях Л. Барановської, Г. Берегової, А. Варданян, Л. Васецької, Л. Головатаї,

Ж. Горіної, О. Гридчук, та ін. розкрито основні проблемні питання формування мовно-комунікативних і мовленнєвих компетентностей здобувачів вищої освіти та запропоновано відповідні інноваційні освітні моделі, методики та технології. Однак, на жаль, сьогодні ще не достатньо розглянуто питання особливостей комунікативно-мовленнєвого супроводу підготовки майбутніх фахівців із соціальної сфери.

Поняття «супровід» близьке таким поняттям, як «сприяння», «допомога» однієї людини іншій в подоланні труднощів чи кризових явищ. Тобто, використання даного терміна продиктовано необхідністю додатково підкреслити самостійність суб'єкта в прийнятті рішення.

Під час вирішення професійних завдань майбутній фахівець із соціальної роботи повинен володіти певною системою знань, умінь і навичок, розвиненим професійним мовленням, зокрема, уміння знаходити, відбирати та аналізувати необхідну інформацію, вміння інформувати про ті чи інші події інших людей, робити узагальнюючі висновки, давати відповідні рекомендації чи робити пропозиції, вести ділову бесіду та налагоджувати стосунки, які свідчатимуть про його професіоналізм та високий рівень фахової підготовки.

Сьогодні актуальними проблемами професійного спілкування серед студентів є невміння висловлюватися, логічно й грамотно аргументувати свою думку, збагачувати свої висловлювання завдяки лексико-граматичним знанням, насичувати висловлювання лексичними одиницями професійної мови, термінологією, спонтанно підтримувати розмову або вести дискусію. Тому в сучасній професійній педагогіці триває активний пошук таких напрямів, підходів і шляхів навчання мови професійного спілкування, які б сприяли її якісному та ефективному опануванню.

У процесі вивчення гуманітарних дисциплін, зокрема «Української мови (за професійним спрямуванням)», «Ділової української мови» «Риторики» та інших у студентів виховується мовна толерантність, відбувається становлення їх культурної ідентичності та формування як духовно багатой та функціонально мовної особистості. Студенти для того, щоб досягти бажаного

результату, повинні мати достатню практику у вільному користуванні мовою. При цьому особливо важливо, аби спілкування було для них умотивованим, позбавленим під час говоріння психологічних бар'єрів. У той же час, великого значення під час комунікації набуває одночасний розвиток мислення й мовної компетентності.

Під час навчальних занять викладач-мовник повинен використовувати всі рівні мовної особистості студента. Так, обов'язковими є вправи, які спрямовані на виправлення та «очищення» мовлення від суржику. Суржик – це негативне явище, яке знижує якість не тільки мовлення, але й думки, адже мовленнєвий та мисленнєвий процеси взаємопов'язані та існують в єдності. Розвитку мовного самоконтролю студентів сприяють такі педагогічні методи і прийоми, як регулярне проведення «анти суржикових хвилин» (усного колективного виявлення та виправлення мовних помилок у запропонованих викладачем реченнях), робота за індивідуальними картками з деформованим текстом, тренінги, рольові ігри тощо.

Використання фразеологічних одиниць різних типів на заняттях з навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» не тільки сприяє розвитку зв'язного мовлення студентів, збагачуючи їх словник, а й створює умови для формування мовно-комунікативних і мовленнєвих компетентностей.

Міні-твори, твори-роздуми за прислів'ями та приказками дають студентам можливість творчого осмислення етичних, естетичних, філософських надбань української нації.

Надзвичайно важливим є культурологічний компонент проведення навчальних занять. Активізувати увагу студентської аудиторії, підвищити її загальнокультурний рівень, поглибити знання з української та світової історії та культури допомагають невеликі інформаційні повідомлення, підготовлені самими студентами. Ці повідомлення обов'язково обговорюються й аналізуються, розглядаються стильові особливості текстів та обов'язково коментується індивідуальне мовлення доповідача.

Піднесенню мовної культури студентів сприяє різнопланова робота з фаховими текстами. Особливо ефективною ця робота є коли вона здійснюється у тісній співпраці викладачів української мови із викладачами фахових дисциплін, коли видається у співавторстві інтегрована навчальна література.

На заняттях з «Української мови (за професійним спрямуванням)» виконуються творчі вправи при вивченні української лексики, словотвору, стилістики; написання міні-творів, є постійною формою роботи. Цікавим різновидом роботи, на який завжди радо відгукується студентська аудиторія, є колективне творення тексту визначеного стилю: по реченню (або й слову) від кожного з присутніх.

Навчально-тренувальні вправи у поєднанні із завданнями творчого характеру сприяють осмисленню й запам'ятовуванню теоретичного матеріалу, активізують пізнавальну діяльність студентів, формують навички, необхідні для подальшого підвищення рівня мовленнєвої майстерності. Опановуючи курс української мови, студенти вчаться вільно орієнтуватись у словниковому фонді української мови, ефективно використовувати її багатства у професійній діяльності, розширюючи межі функціонування рідної мови в сучасному українському суспільстві.

Для здійснення комунікативно-мовленнєвого супроводу фахівців із соціальної роботи слід дотримуватись таких основних принципів: єдності розвитку мовлення і мислення; зв'язку формування професійного мовлення з вивченням гуманітарних дисциплін; зв'язку усного й писемного мовлення; зв'язку практики формування професійного мислення з теорією мовознавчої науки; відповідальність суб'єкта за вибір рішення (той, хто супроводжує, має тільки дорадчі права); пріоритет інтересів того, кого супроводжують; безперервність супроводу.

Таким чином, комунікативно-мовленнєвий супровід сьогодні є важливою умовою успішного оволодіння мовою, формування в майбутніх фахівців із соціальної роботи необхідних професійних мовно-комунікативних і мовленнєвих компетентностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богоявленський В. Н. Научное сопровождение образовательного процесса в педагогическом университете: методические характеристики / В. Н. Богоявленский. – СПб, 2000. – 370 с.

2. Зінченко В.М. Організація психолого-педагогічного супроводу дитини в умовах дошкільного закладу / В.М. Зінченко // Дошкільна освіта. – №7. – 2004.
3. Куварова О.К. Роль культури мовлення у формуванні мовної особистості // Культура професійного мовлення: Матеріали регіональної науково-методичної конференції. – Дніпропетровськ: Пороги, 2006.
4. Управління якістю освіти: досвід та інновації : матеріали пед. читань, присвяч. пам'яті керівника наук. шк. з проблем упр. освітою, д-ра пед. наук, проф. В. С. Пікельної, 23 січ. 2015 р., Кривий Ріг / ред.: Л. Л. Сушенцева; ДВНЗ «Криворіз. нац. ун-т». – Кривий Ріг, 2015. – 138 с.
5. Якісна освіта в Україні: тенденції, проблеми, перспективи : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Чернівці, 26-28 жовтня 2017 р.) – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2017. – 336 с.